List 8. **NOVICE** Tečaj XXXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 20. februarija 1878.

Obseg: O vremenskem prerokovanji. — Kedaj in zakaj zemlja peša. (Dalje.) — Še enkrat o poljskih miših. — Občni zbor Matice slovenske v Ljubljani 13. svečana. — Književstvo slovensko. — Pesmarica slovenska. — Ne mešajmo narečij! — Čemu ima biti zdaj kongres? — Volitve deželnih poslancev za Štajarsko, Koroško in Primorsko so blizo. — Turki pred Dunajem leta 1529. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O vremenskem prerokovanji.

Preroki vremena so se šteli in se večidel štejejo še dandanes med take preroke, katere svet zasmehuje.

Po dopisu sl. ministerstva kmetijstva 17. dne t. m. družbi kmetijski Kranjski pa tudi vsem drugim družbam kmetijskim Avstrijskim se ima pa ta stvar tako presukniti, da v prihodnje ne bode smešna, ampak koristna posestnikom polja, senožeti, nogradov, gojzdov itd.

Učenostna naprava na Dunaji, ki se ukvarja z opazovanjem vremena (meteorologische Anstalt), je s pomočjo enacih naprav cele srednje Evrope prerokovanje vremena tudi za dežele našega cesarstva v svoje roke vzela ter se ponudila ministerstvu kmetijstva, da hoče kmetovalcem, obrtnikom in vsem drugim, katerim je za to mar, da kake dni naprej zvedó, kakošno utegne vreme biti, taka prerokovanja vsak dan po telegramih pošiljati, se vé da za povračilo telegrafičnih stroškov, ki utegnejo znašati za 30 telegramov na mesec kakih 10 gold.

Sl. ministerstvo kmetijstva pozivlja v gori navedenem dopisu našo družbo kmetijsko, pa tudi kmetijske družbe vseh drugih dežel, naj nabirajo naročnike na take vsakdanje vremenske telegrame, poleg te nabire naročnikov naj si pa družbe kmetijske tudi prizadevajo najti takih učenjakov, ki bi o vremenosti sodelovali z Dunajsko meteorologično napravo in jo podpirali.

Ker centralni odbori družeb kmetijskih nikakor niso v stanu samotež zadostiti tej nalogi, je centralni odbor družbe kmetijske Kranjske v seji 17. dne t. m., katere so se pod predsedstvom barona Wurzbacha vdeležili gosp. odborniki dr. Bleiweis, dr. Poklukar, dr. M. pl. Wurzbach, Witschl, Debevec in Brus, sklenil: prepise gori imenovanega ministerskega dopisa razposlati po deželi vsem podružnicam kmetijske družbe, vodstvom c. k. gimnazij Kranjskih in realke Ljubljanske, muzealnemu kustosu gosp. Dežmanu in dosluženemu realkinemu profesorju gosp. Peternelu, z vljudno prošnjo, naj bi to čisto novo podvzetje podprli s svojo pripomočjo.

Namen teh vrstic pa je le ta, da po željah častitega centralnega odbora družbe kmetijske Kranjske že naprej opozorujemo dotične gospode na to, kar bo družba kmetijska v posebnih dopisih od njih želela.

Kedaj in zakaj zemlja peša.

(Dalje.)

Skušnje v gojzdih.

Skušnje, kako rodovitnost zemlje peša v gojzdih, so za naše premišljevanje še veliko važniše, kakor skušnje poljedelcev v tej reči, ker na njivah obdelovanje zemlje, gnojenje, mnogovrstno vrstenje sadežev in marsikatera druga okoliščina ne dá tega tako očitno videti, kakor to vidimo v gojzdih, kjer ni obdelovanja, ne gnojenja, ne kolobarenja. Skušnje v gojzdih pa učé:

1. Gojzdna zemlja peša in uboža popolnoma, če po čisto posekanem lesu neobdelovana leží, zato je prva potreba, kraje, kjer se je les posekal, hitro hitro spet s semenom obsejati ali z mladino zasaditi. Če svitloba, gorkota in zrak dalje časa do gole zemlje moč imajo, začne kolikor toliko brž trava rasti, kar tako dolgo trpí, dokler je kaj močí v zemlji. Je ta zemlja izpita in izmolzena, jenja trava rasti zlasti na bolj suhem svetu; namesto trave se prikaže resje in enako rastlinje manjše vrednosti, — zemlja je opešala in le počasi jo je moč spet v rodovitni stan pripraviti.

2. Po tacih priprostih gojzdih, kjer posamne goline postanejo, uboža zemlja zato, ker solnčni žarki prepekajo svet na tistih goličavah, ga osušé in izpijejo, in ker tudi listja ni, ki bi jih gnojilo, postanejo tudi taki posamni prostori nerodovitni, ako se kmalu z novim lesom ne obrastejo, ki senco dela goličavam.

3. Tudi v mladih gojzdih preveč dreves izsekati, da ostalo drevje preveč redko stojí, škoduje iz ravno omenjenih vzrokov gojzdu. Zatega voljo je tudi zlasti mlado hojevje klestiti škodljivo. Kakor hitro ima gojzd preveč svitlobe, bo od leta do leta zemlja huje pešala, in v tacih okoliščinah je veliko boljše, komur je na močnem gojzdu ležeče, da se tak redki gojzd vès poseka in nov zarod napravi.

4. Gojzdna drevesa, ki so košata in na gostem stojé, da pod njimi stojí zemlja popolnoma v senci, zboljšajo od leta do leta zemljo, na priliko: smreka, jelka, bukev itd. Nasproti pa zemlja peša in zmirej pustejša postaja pod drevjem, ki je manj košato in kjer redka drevesa raji rastejo, kakor breza, topol (jagnjed), hrast, mecesen (visoke rasti).

5. Kjer je zemlja bolj revna in lahka, se izpije popolnoma, ako se gojzdu ne privošči listje, in če se mu vrh tega še mah in kar sicer v gozdu zraste, do

čistega za steljo pograbi. Kdor gojzdu vse to pobere, mu pobere moč, po kateri sam sebe gnojí; mu vzame živež za stare dni in za zarod njegov; mu pokrade odejo, ki ga varuje prehudega mraza kakor presilne vročine, preobilne moče kakor prevelike suše. Gojzd trpí po takem škodo na dve straní: od ene straní se mu jemlje živež, od druge odeja.

Skušnje na njivah in senožetih.

Veliko težje je, kakor smo gori rekli, na njivah in senožetih očitno pokazati, kako se zemlja izpije in izmolze, ker tukaj je tolikanj različnosti, da je težko do dna odkriti resnico. Vendar se tudi tukaj ne manjka veljavnih skušinj. Te-le so sledeče:

1. Vsaka zemlja, na kateri kmetovalec kaj prideluje, to je, katero sili, da več rodí, kakor bi sama po sebi rodila, zgublja moč, ako se jej jemlje to, kar je rodila, in se jej ne povrača, kar se jej je živeža vzelo. Obdelovanje zemlje, če se ne gnojí, jo slabí od leta do leta bolj, in jo izpije nazadnje popolnoma ali v 50, 100 ali 200 letih, kakor je svet sam po sebi bolji ali slabeji bil.

2. Lahka zemlja postane poprej nerodovitna, kakor težka, suha prej kakor mokra, gorka prej kakor mrzla.

3. Čem več se prideluje, tem prej bo zemlja opešala, ako se primerno ne gnojí.

4. Gola zemlja poprej oslabí, kakor z rastlinami zaraščena.

5. Sadeži, ki nimajo perja, kakor, na pr. žita ali sadeži, ki bolj redko stojé, kakor krompir, turšica in vsi drugi, ki se okopujejo, zemljo hitreje izpijejo. Rastline pa, ki zemlji veliko senco delajo, kakor, na priliko, detelja, jo pa še rodovitnišo storé.

6. Tudi na koreninah sadežev je veliko ležeče, ali so veče ali manjše; sadeži z močnimi in globokimi koreninami, ako v zemlji ostanejo, zemljo manj izpivajo, kakor sadeži z majhnimi koreninami.

7. Če tedaj več na polji ostane, manj se slabí zemlja; zato detelja njivo manj slabí, kakor pa krompir in repa.

8. Rastline, ki dalj časa potrebujejo za rast, izpijejo zemljo bolj od tacih, ki hitreje dozoré, zato jo slabé ozimine bolj kot jara žita, popolnoma dozorele bolj kot še le zelene.

9. Na bogati prvi pridelek sledí večidel tudi bogat drug pridelek, na slabi prvi pridelek tudi slabeji drugi. Tako učé stare skušnje, po katerih bi se smelo misliti, da močen stan sadežev zemljo manj izmolze, kakor če je sad slab. Al temu nasproti pravi slavni učenik kmetijstva Thaer: „na prav bogati pridelek ozimine sledí vselej le srednja letina jarega žita, na bogato letino jaríne pa sledí srednji pridelek ozimine. Tudi žita so po krompirju ali pesi toliko slabeja, kolikor več se je krompirja in pese pridelalo.

10. Žita, ogeršica, konoplje, lan, tobak, krompir in drugi osipavni sadeži zemljo bolj izmolzejo, kakor grah, grahorica, ajda, — nasproti pa je nobena detelja ne slabí celó nič, marveč jo še rodovitnišo storí.

11. Polje se hitreje izmolze, ako se poredoma le ene sorte sad na njem prideluje.

(Dalje prihodnjič.)

Še enkrat o poljskih miših.

Poljski časnik „Czas“ imel je letošnjo jesen dopis iz Plevne, v katerem dopisnik toži, da Ruse okoli Plevne miši skoro bolj nadlegovajo kakor Turki; vojakom so pregrizle jermena na puškah, torbe in obleko. Rusi so se jih kmalu oslobodili, ali huji gre kmetovalcem na Poljskem, Ogerskem, Štajarskem in v gornji in doljni Avstriji. Imajo jih ondi toliko, da je polje vse živo od njih. Koliko more poljska miš škode učiniti, izračunal je slavni Busengol (Bouissingault); po njegovem računu 1000 miš pojé en dan $6\frac{1}{4}$ kilogramov pšeničnega zrna, po takem jim je o 8 dneh za hrano treba 50 kilogramov ali za 20 dni cel hektoliter. Velika sreča je le to, da te miši ne morejo lakote strpeti več ko dva dni, zato poginejo, če ne dobijo hrane. Al od druge strani je grozna plodovitost poljskih miš; ona je tri tedne breja in vrže 5 do 12 mladih in to se zgodí 5 do 7krat leto in dan. Mladi so za razplod sposobni že v drugem, najkasneje pa v tretjem mesecu, in tako more ena sama miš v enem letu po svojem četrtem in petem kolenu zaploditi 20.000 požrešnih miš.

Z različnimi sredstvi skuša se pokončavati ta mrčes; al brez dvombe najbolj vspešno in radikalno sredstvo ponuja priroda sama v živalih, ki so mišim najhuje sovražnice, kakor: podlašica, kuna, jež, lisica, sova, jastreb, vrana in še druge. Mišolovke se slabo izplačajo, strupi pa so zajcem in drugim živalim nevarni. To so izkusili, kakor Slovaški „Obzor“ pripoveduje, na neki grajščini na Ogerskem, kjer so našli na polji, kamor so strup potrosili, drugi dan mnogo zavdanih zajcev. — Kjer je mogoče vode napeljati na polje in miši potopiti, je to gotovo najbolje. Dobro je tudi preorati polje in izorane miši z močnimi metljami pobiti. To je skusil nek občinski odbor na Štajarskem, kjer so na en dan preorali s 50 plugi polje, za plugom pa so stopali ljudje z zvezanimi metlami in potolkli izorane miši. Na grajščini Auersperga v Žlebu na Českem so to zimo ubili 10.000 miš.

„Gosp. List.“

20.000

triletnih smrek, po 4 gold. 1000, in črnega bora, po 3 gold. 1000 se dobí pri podružnici Kranjske kmetijske družbe v Radečah (Ratschach) na Dolenskem

Znanstvene stvari.

Občni zbor „Matice Slovenske“

v Ljubljani 13. svečana 1878.

Vdeležilo se je zbora osobno 50 udov, volitve odbornikov pa po poslanih volilnih listkih blizo 300.

Zborovanje je pričel prvosednik dr. Bleiweis z govorom, v katerem omenja knjig, ki jih je Matica izdala lansko leto, obširnega in zanimivega „Letopisa“, životopisa dr. Costovega in krasnih zemljevidov, s katerimi je slovenski atlant dovršen. Za prihodnje je že vredjeno za natis popotovanje okoli sveta; prof. Glovacki, dobroznani strokovnjak v botaniki, se je ponudil, da spiše floro dežel slovenskih, pa tudi slovensko-hrvatska slovnica se izdeluje. Gledé znanstvenega časnika se je oglasilo tako malo naročnikov in je došlo tako pičle tvarine, da si odbor ni upal pričeti izdavanja in Matici naložiti tiskovih stroškov, katerih bi bilo njo zadelo čez 320 gld. Zato naj bi občni zbor sam pretresal to reč pri današnji seji. Denarno stanje Matičino je ugodno, kakor udje sprevidijo iz njenega računa. V obče z veseljem konstatira prvosednik, da se oživlja delovanje na slovstvenem polji slovenskem.

Za tem gosp. odbornik in tajnik Praprotnik obširneje poroča o tem, kar je omenjal prvosednik, gospod blagajnik Vilhar pa bere sklep računa od 1. januarja

do konec decembra l. 1877. Iz njega je razvidno, da ima Matica premoženja v obligacijah 38.460 gold., hišo, vredno 11.4000 gold., in inventar, vreden 5700 gold. Dohodkov je bilo 7874 gold. 48 kr., stroškov pa 4936 gold. 75 kr., in sicer tajniku nagrade in za pisarne potrebščine 475 gold., za spise 1192 gold., za tiskanje knjig in atlantov 2809 gold. 84 kr., za vezanje knjig 100 gold. 90 kr., hišni stroški 297 gold. 55 kr., razni izdatki pa 60 gold. 94 kr., konečnega premoženja je tedaj ostalo 58.497 gld. 74 kr. V proračunu so dohodki za leto 1878. nastavljeni s 4721 gold. 58 kr., stroški pa z 870 gold., tedaj ostaja za izdavanje knjig 3851 gold. 85 kr. Proračun je odobril občni zbor.

Pri razgovoru graja gosp. Jurčič poročilo o lanskem občnem zboru v zadnjem „Letopisu", v katerem se nekaj reči napačno poroča, rekši, da ni vredno tako poročilo spisovati in tisek za nj plačevati. Gosp. tajnik odgovarja, rekši, da je poročilo skrčil, kar se je dalo, zato, ker je bilo poročilo že poprej natisneno v časnikih. Gosp. Krsnik graja „Costov životopis", ki je zgolj polemika proti mladoslovenski stranki in zopet le ponavlja že zdavnej pozabljene in poravnane reči. Prvosednik obžaluje, da prof. Urbasa ni tukaj, ki bi sam zagovarjal svoj spis; tudi on je vesel, da je domačih borb konec, ki so žalibog nekdaj bile, a pisatelj se je moral postaviti spisovaje Costov životopis v tadanje, ne pa v sedanje čase. On je hotel dr. Costo pokazati tako, kakoršen je res bil, in zato se v njem nahajajo tudi nekatere ostre opazke proti njemu in proti njegovemu očetu. Gosp. Krsnik odgovarja, da bi bil moral odbor skrbeti za to, da bi se bil izdal resničen životopis, prvosednik pa mu odgovarja, da životopisi so zgodovina osób, zgodovina pa se ne sme nikjer kaziti, in da naloga odborova ni premenjavati takih spisov. — Gledé hrvatske slovnice g. Jurčič omenja, da je nepotrebna kakor je bila česka, in naj se denar, ki bi se za njo potrosil, obrne za kaj druzega boljšega. Slovencem se hrvaščine ni treba učiti iz slovnice. Gosp. Regali nasproti povdarja potrebo slovnice za prostejše ljudstvo, ki je večkrat v dotiki z našimi sosedi na Hrvatskem in se hoče učiti hrvatskega jezika. Gosp. Jurčič odgovarja, da naši fantje pridejo na Hrvatsko in se brez velikega truda naučé hrvatski govoriti. Pri glasovanji ostane resolucija Jurčičeva, naj se hrvatska slovnica ne izdá, v manjšini. Prof. Vodušek priporoča resolucijo, naj odbor raje skrbí za izdavanje hrvatsko-slovenskega besednjaka. Gosp. Kljun pojasnuje, da bo, kolikor mu je znano, besednjak Slovencem bolj neumljivih besedi pridejan nameravani slovnici in da je zato resolucija Voduškova nepotrebna. Pri glasovanji tudi ta resolucija ne obveljá. — Za pregledovanje računov se po predsednikovem predlogu izvolijo gg. Žagar, Celestina in Hafner.

Gledé znanstvenega časnika nek družbenik pismeno nasvetuje, naj se raje „Letopis" deli v 4 snopiče, ki bi vsakega četrt leta prišli na svitlo, in bi vstrezali zahtevanim potrebam, ne da bi se vsled tega stroški Matičini pomnožili. Nek drug ud tudi pismeno svetuje povikšanje letnine na 3 gld., gosp. Navratil pa je za izdavanje časnika. Dr. Bleiweis našteje razne zadržke: pičlo število naročnikov, pomanjkanje vrednika in potrebnega gradiva ter se strinja z nasvetom o razdelitvi „Letopisa". Gosp. Jurčič potem predlaga, naj se znanstveni časnik za zdaj dene ad acta, dokler ne pride ugodnejši čas za-nj, in da naj se „Letopis" razdeli v 4 snopiče, katerih bi se vsakega četrt leta eden razposlal. Gosp. Šolar nasvetuje, da bi se članki v letopisu ne trgali, ampak da bi se objavili vselej celotni. Oba ta predloga se enoglasno sprejmeta.

Pri volitvi novih odbornikov bilo je oddanih 273 glasov. Izvoljeni so: Erjavec in Parapat (273), Vilhar in dr. Zupanec (271), Zupančič Vil. (270), Kozler (268), Majciger (266), Žolgar (264), Močnik (263), Krišper V. (261), dr. Jarc (260), Šuklje (259), Kržič in Marušič (256), Robič (255), Hubad (239 glasov). Nekoliko posamnih glasov so dobili drugi udje.

Književstvo slovensko.

* *O zavaravanji proti ognju.* Svojim Gornjeradgonskim rojakom na razmišljevanje spisal Jožef Žitek, profesor v Ptuju. V Mariboru 1878.

Ta knjižica je pretisek članka iz „Slov. Gosp.", v katerem pisatelj svarí Orehovčane, naj opustijo namen, snovati okrajno zavarovalnico proti škodam ognja zato, ker bi se grozno opekli, ako bi izvršili sklep Gornje-Radgonskega okrajnega zastopa dne 17. avgusta 1872. leta. S prepričavno besedo in po številkah dokazuje izvedeni domoljub škodo, katera bi zavarovancem pretila iz Orehovskega „pauernverajna". Zato smo prepričani, da rodoljubni glas pisateljev ne bode ostal glas upijočega v puščavi pri vseh tistih, ki s treznim umom poduk preberó, katerega daje navedena knjižica.

Pesmarica slovenska.

* *Šopek mičnih napevov za šolo in dom.* Nabral in vredil Fr. Stegnar, c. k. učitelj v Ljubljani. Tiskal in založil Rud. Milic.

Pod tem naslovom je v ličnem tisku nót in besed na svitlo dal v pevstvu vrlo izvedeni gosp. Stegnar 52 pesmic, za šolo in dom jako pripravnih in na nobeno stran spodtikljivih. Poleg nekaterih narodnih pesem iz Štajarskega, Koroškega, Hrvatskega in Českega nahajamo v tej pesmarici pesmi, katere so vglasbili Ahacelj, G. Richar, dr. Benj. Ipavec, dr. Avg. Ipavec, Kam. Mašek, Jos. Hašnik, And. Praprotnik, Mir. Vilhar, Avg. Leban, A. Stöckl, A. Förster in drugi. To gotovo so firme, ki pričajo, da je izdajatelj pesmarice dobro izbiral cvetlice, ki jih je zvezal v navedeni „šopek". Ker je cena tej zbirki nizka (30 soldov), se je nadjati, da sežejo ljudski učitelji in drugi prijatelji šolske mladine z veseljem po njej. Mi od svoje strani spolnujemo le dolžnost, da jo toplo priporočamo slovenskemu občinstvu. Dobiva se pri založniku Milicu, tiskarju v Ljubljani.

Slovniška mrvica.

Ne mešajmo narečij!

Za pronomen relativum služi nam: kteri (kateri) in pa nesklanjani ki (namesto: kaj, prim. „knjiga, ki jo imam", hrv. „knjiga, što je imam"). O kakem drugem odnosniku naši slovarji: Gutsmanov, Murkota itd. nič ne vedó, in ne jemlje ga v misel ni Metelko ni Levstik. Res je, da so neki zlasti štajerski pisatelji, djal bi, zarad premene že davno kjekod zapisali hrvatski: koji, koja, koje, morebiti — ne čuteč ironije — po Preširnovem svetu: „Ne bod'mo šalobarde! uzmat' se učimo od bogmejev." — To mešanje ni bilo nikoli hvale vredno, ali, dokler so taki primeri ostali redki, ni bilo bati se škode; ali zdaj je podoba, kakor da bi nam htelo v navado zaiti. Goriška „Soča" na priliko, čemur se mora človek čuditi, že skoraj raje piše koji, nego kateri. Kako more „Soča" to opravičiti? Kje v Posočji ali na Krasu se moli: „Oče naš, koji si v nebesih?" Pisanje: koji namesto kateri ni za nič bolje od pisanja: što namesto kaj; mi pa

smo kajkavci in ne štokavci. Ne bodimo torej mešavci!

Politične stvari.

Čemu ima biti zdaj kongres?

Premirje je, orožje ne rožlja in krik vojevajočih se ne razlega po bojišči. Tem glasnejši pa je vriš diplomatov, ker vsak le predobro vé, da homatij na jugu ne bo še tako brž konca. Tisti, ki so prej mirno gledali dvoboj na jugu, hočejo zdaj skup stopiti in morda celó diktirati mirú pogoje! Ali ni to res čudno, da ne rabimo ostrejše besede?

Turčija leží razbita pred nogami Ruske armade in se mora pokoriti za svojo trdoglavnost, ki jo je kazala Evropskim oblastim o konferenci v Carigradu pred začetkom vojske. Sultan je sam vojskoval se z Rusom, tedaj mora tudi sam sklepati mir; vedenje Ruske diplomacije, ki noče nikomur dati pravice, da bi se vmes vtikal, je popolnem opravičeno. Evropska diplomacija se sklicuje še vedno na Parižko pogodbo, češ, da ni nihče dovolil niti ukazal Rusiji, začeti s Turčijo vojsko; to sklicevanje pa je že davno prazno, Parižka pogodba je bila razdrta v istem hipu, ko so Ruske čete prestopile Pruto. Če se poročne oblasti tačas niso upale na noge, morajo umolkniti zdaj, ko Ruski car po tolikih žrtvah zahteva, da se njemu samemu prepusti pravica poravnati se s Turčijo. Velevladarjema Eropskima Rusiji in Nemčiji se je vojska s Turčijo potrebna zdela, tedaj bo mir prav tako sklenjen, kakor bosta Bismark in Gorčakov hotela, in gotovo že davno se dogovorila. Tu ne izdá zabavljanje in modrovanje nič, tù govoré dogodbe, in če kje veljá izrek „facta loquuntur", veljá o vzhodnem vprašanji gotovo.

Prijateljstvo med Nemčijo in Rusijo ni še le novo, ampak vtrjeno žepo raznih dejanjih. Leta 1866. je bila Rusija prijateljica Nemčiji, isto tako leta 1870. njena reserva. To je nemški cesar Viljem sam javno pripoznal, ko je zvedel o prvi nesreči Rusov pri Plevni; rekel je namreč svojim generalom: „Gospodje, naša reserva je tepena".

Vkljub temu pa ravno zdaj, ko ima Rus svojega nasprotnika pod nogami, začnó oficijelni listi Dunajski in Peštanski plat zvona bíti in Avstrijo priganjati k vojski! S čem? prašamo. Po Andrassyevi omahajoči politiki je Avstrija, ako res ni več v tricarski zvezi, res tako daleč prišla, da nikjer nima nobenega prijatelja, pač pa nasprotnikov spred in zad in ob straneh. Kam se tedaj hoče ganiti? Če gre proti Rusiji, jo prime Nemčija zadej, ob strani pa Lah, ki že davno preži na-njo in čaka le migljeja od Nemčije, da skoči po nji. Takrat, ko se je pričela ustaja na jugu in so tlačeni Avstrijo klicali na pomoč, je bil čas za odločno akcijo, Avstrija bila bi postala odločna prijateljica Rusiji in to bi jej bilo gotovo le na korist, bila bi zdaj tretja v zvezi, ne pa zagozda v močnem deblu, stiskana od vseh strani. Se vé, da bi se tudi takrat ne bila smela ravnati po volji Magjarov in drugih turkoljubov in postaviti svoje vojne nasproti Rusiji; to bi bilo že tačas prav tako nevarno zá njo, kakor zdaj, ko, če stopi na noge, skoro ne more stopiti proti drugemu, kakor proti Rusu, ki je pa zdaj po slavnih svojih zmagah mogočnejši, ko prej, skoro nepremagljiv.

In vendar so se oglasili zopet tisti nesrečni ljudje, ki Avstriji še niso nikdar nič dobrega svetovali, ter jo hočejo na vsak način spraviti v zadrege. O sedanjih razmerah ni za Avstrijo nič nevarnjšega, kakor to, če se hoče vtikati med Rusa in Turka. Že sama beseda „konferenca" ni za nikogar strašnejša ko za Avstrijo. Pa zopet ni nihče drug sprožil te konference, kakor ravno Avstrija. Čemu za božjo voljo shod diplomatov, ko vsak, ki ni gluh in slep, vidi in sliši, da ravná Rusija s privoljenjem Nemčije s Turčijo tako, kakor po slavnih zmagah sme. Bo li ta shod zato, da bo Evropska diplomacija pritrdila početju Rusije in odobrila razdrtje Parižke pogodbe? Če ima ta namen, potem je popolnoma nepotreben, ker bo Rusija tudi brez te pritrditve porabila vspehe svojih zmag. Ako pa bi ta kongres imel namen, Rusiji to braniti, bo nasledek tega vojska, katere stroške bo plačala Avstrija.

Avstrija ni tako sama zá se, kakor Angleška. Avstrijski minister unanjih zadev mora vedeti, da bo to, kar v imenu cesarstva obljubi, tudi spolnil. Angleška se lahko širokousti in žuga z besedo, ker jej ne bo kmalu prišel sovražnik pred nos. Druga je z Avstrijo. Brž ko začne žugati, bo jej ob vseh straneh polno sovražnikov na nogah. To bi jej morda ne delalo preglavic, ako bi bila v stanu vsem se vbraniti in v sredi med njimi iti svojo pot. Da pa temu ni kos, tega ne vemo samo mi, to vedó tudi drugi.

Kaj bo tedaj s kongresom, in zakaj ga je ravno Avstrija sprožila? Če je Angležem kaj ležeče na njem, naj ga osnujejo sami; nikakor pa ni treba, da bi Avstrija se spekla za-nje. V Peštu sicer pravijo, da, če bi Avstrija pričela vojsko, se jej pridruži brž Angleška. Al ta je bosa in kaže le, da se Magjari Rusa bojé. Po isti pravici bi lahko Ruski časniki pisali, da bi Rusija v vojski z Avstrijo imela na svoji strani Nemčijo, Laško, Rumunijo, Srbijo, Črnogoro in Bog vedi, koga še. Konec take vojske se dá že prej vedeti ravno tako, kakor so modri diplomati že prej vedeli, kak bo konec Rusko-turške vojske, ki je zdaj tudi drugim očiten.

Razen tega ima Avstrija še poglaviten vzrok, iz katerega bi se morala skrbno ogibati kongresa; ta je naša notranja politika. Kako li bi bilo, ako bi prišlo na tem kongresu na vrsto narodno vprašanje? Kaj bi rekel Andrassy, če bi z ozirom na sedanje razmere Gorčakov potegnil se za Slovane, Bismark pa za Sedmograške Saksonce? Andrassy bi pač mogel reči: „To je naša notranja zadeva", al to bi malo izdalo, kajti tudi Turki so v zadnji konferenci gledé Slovanov in kristjanov tako rekli, pa vendar je danes vse drugače, — v Turški hiši bodo red naredili drugi.

Avstrija bi tedaj igrala se z ognjem, če bi hotela to, kar je, zdaj predrugačiti. Za-njo ni zdaj druzega, kakor pasiviteta, da pusti na jugu vse pri miru; s tem utegne popraviti to, kar je prej grešila s pasiviteto — največ po krivdi Magjarov.

Volitve deželnih poslancev

za Štajarsko, Koroško in Primorsko se bližajo.

Ker imajo deželni zbori po vladnem naznanilu se pričeti med veliko nočjo in binkoštmi, se samo po sebi razume, da le še malo tednov je do novih volitev, razen volitev za deželni zbor Kranjski, kjer so se izvršile že lani, kakor je znano, nesrečno za narodno stran, ker je tako imenovana „liberalna" klika s podporo birokracije par glasov večine dobila.

Zdaj Slovence čaka volilni boj na Štajarskem, Koroškem in na Primorskem (na Goriškem, Tržaškem in v Istri) deloma z „liberalci" nemčurskimi, deloma z „liberalci" lahonskimi. Ta boj bo ondi še težavniši, ker Schmerlingov volitveni red dela jim še veče težave kakor Kranjcem. In zopet se bodo šopirili „liberalci" s svojim novošegnim liberalnim gospodarstvom in volilce s to „dobroto" na limanice

lovili, podtikovaje narodnim in „klerikalnem“ poslancem zapravljivost in sto druzih vragov.

Treba tedaj, da se volilci na Štajerskem, Koroškem itd. ozrejo na preteklih 6 let, ko je, na priliko, „liberalna“ nemčurska stranka gospodarila na Štajarskem in Koroškem, in da presodijo, ali je laž ali resnica, kar čenčajo liberalci.

„Slov. Gosp.“ je že po številkah svetu pokazal „dobrote“ liberalnega gospodarstva v deželnem zboru Štajarskem; nadejamo se, da njegove besede niso padle v Savino, ampak jim v spominu ostale, da vedó ljuliko ločiti od pšenice, ko pride čas volitve.

V „Kärnt. Volksst.“ pa je te dni visokospoštovani rodoljub A. E. svojim rojakom na Koroškem tudi v številkah pred oči postavil gospodarstvo „liberalcev“ v deželnem zboru na Koroškem. Naj iz nemškega sestavka našim Slovencem poslovenimo nekoliko vrstic.

Na vprašanje: kaj je sad novošegnega liberalnega gospodarstva pri nas na Koroškem, odgovarja „Kärnt. Volksst.“ s sklepi deželnega zbora Celovškega, v katerem ogromno večino imajo liberalni nemčurji, in pride po nadrobnem naštevanju deželnih stroškov do sledečega poročila:

„Konečna pesem denarstvenega gospodarstva liberalnega deželnega zbora se glasi tako-le: Leta 1863 se je za vse deželne potrebščine potrosilo 298.709 goldinarjev, — doklade so znašale 48 gold. na 100 gold. davka. Za letošnje leto so deželne potrebščine preračunane na **564.787** gold., — doklade pa znašajo **78** gold. na 100 gold. davka. Po takem so se tedaj pod gospodarstvom liberalne zborove večine na Koroškem deželni stroški **pomnožili** za **95**, deželne priklade pa za **63** odstotkov. Vrh tega pa je ta liberalna večina na Koroškem brez vsega upora, marveč še z veliko radostjo ustavno pravico, iz deželnega zbora voliti državne poslance, žrtvovala gospodujoči Dunajski nemški stranki!“ —

Namesti druzih podukov slovenskim volilcem, kako naj se vedejo pri prihodnjih volitvah za deželni zbor, jim na srce poklada dogodbo rajncega kneza Kur Hessenskega, kakor jo popisujejo „Neue Weckstimmen.“ Rajnki knez — pišejo — je bil mož malo besedi, pa, kar je kdo drug rekel s tremi besedami, je on rekel z eno. Dogodba je bila ta-le: Nekega dne so prišli poslanci njegovega ljudstva k njemu, potožit mu, kako župan njih ž njimi strašno grdo ravna, našteli so mu vsa njegova početja. Knez je možé mirno poslušal, potem pa je svojemu služabniku ukazal, naj jih pelje v profozovo sobo, pa vsacemu 10 gorkih palic na guzico namaže. Možje, to slišati, ostrmijo, češ, kako da bodo oni tepeni, ki so le prišli pomoči iskat zoper silovitega župana? „Da, da! — odgovori jim dobrovoljni knez — Vi zaslužite tepeni biti, ker ste že dvakrat si prostovoljno tega župana volili.“ In služabnik knezov jih je peljal v odločeno sobo, pa vsacem po povelji knezovem 10 odmeril, kajti „kdor si sam iz lastne volje nakoplje težavo, ne sme se pritožiti, ampak pomagati si mora sam in težav si ne kopati na glavo.“

Volilci! — tako sklepa „Kärnt. Volksst.“ svoj članek — če letos zopet volite poprejšnje liberalne poslance, spomnite se kneza Kurhesenskega in njegovih podložnikov!

Mnogovrstne novice.

* *Kaj so si Rusi v celi vojski od Turkov privojskovali.* — Po vladnih poročilih so jim vzeli v Aziji 662 topov (kanon), 16.000 šotorov in 42.000 pušek z ogromnimi zakladi provijanta in streljiva; konj so dobili 18.000. V to pa niso všteti jatagani, samokresi in puške, pa še drugo orožje, katero so vzeli nerednim Turškim četam. Število najdenih bolnikov in ranjencev znaša 12.000. V Evropi je Donavska Ruska armada iz začetka vojske noter do podpisa premirja Turkom vzela 15 paš, 113.000 vojakov, 606 večih in manjših topov, 9600 šotorov in nič manj kakor 140.200 pušek Angleške sisteme in 24.000 kónj. Nerednim Turškim četam vzete puške, samokresi in jatagani znašajo 200.000, Čerkesom so vzeli 13.000 sulic in bodal. Število privojskovanih zastav je tudi silno veliko. Kakor v Aziji, tako tudi v Evropi ob Donavi so Rusi našli velike zaklade soli, kruha in rajža. Streljiva so Turki imeli povsod neizmerno veliko nakupičenega in med tem sila veliko smodnika in pa nad 500 milijonov patron, kajti pri vsakem vjetem Turku so našli okoli 70 patron.

* *Kolera* se je — kakor se glasijo poročila iz Kaire (v Afriki) — pričela med Turki, ki potujejo v Meko na grob preroka Mohameda.

* *Angležki študentje v Londonu* so, kakor Magjarske softe, začeli rogoviliti s klicem: na boj zoper Rusa! 7. dne t. m. se je po ulicah Londonskih zbralo kakih 3000 študentov in razsajalo s krikom, naj Anglija napove vojsko Rusom.

Zgodovinske stvari.

Turki pred Dunajem leta 1529.

Priredil M. Molek.

(Dalje.)

Tako, ljubi čitatelji, smo s prvo oblego Dunaja po Turkih pri kraji. Naj poročamo zdaj o drugi leta 1683.

Turki vdrugič pri Dunaji. (1683.)

V teku časa — v kakih 149 letih — se je na Dunaji mnogo spremenilo. Mesto se je po večem popravilo ter poprejšnjo podobo zeló zgubilo; potrebna vtrdba se je dovršila in mesto na okrog se razširilo.

Dosti, res dosti resnih in žalostnih let je minulo, pa ni ga bilo hujega kakor ravno leto 149. po prvem obleganji.

Prišel je v mesto še veliko nevarnejši sovražnik, kakor je bil Turek, — morilka kuga namreč.

Peró se brani zapisati vse žalostne prizore in neizrekljivo trpljenje — nesreče bilo je brez konca in kraja. Celó cesar Leopold je bežal iz Dunaja v Prago na Česko z vsem cesarskim osebstvom, ž njim pa je šlo tako rekoč zadnje upanje Dunajčanov.

Neusmiljena kužna pošast podavila je po Dunaji in v predmestjih nad 122.849 ljudí; divjala in razsajala je pa tudi od januarija do novembra meseca. V spomin rešitve te hude šibe postavljeno je znamenje sv. Trojice na „Grabnu“.

Omeniti moramo, da je bil v tem žalostnem času edini angelj varuh za Dunajčane knez Ferdinand Viljem Evzebij Schwarzenberg. Vse je bežalo; le on je ostal, vzdrževal red, preskrbljeval reveže; bil je pravi usmiljeni samarijan. On je bil tisti dobrotni knez, ki je 5 let pozneje pri drugem Turškem obleganji s svojim zlatom toliko koristil Dunajčanom, kolikor Štaremberg z mečem.

Dunaj pa je bil komaj rešen hude morilke kuge, in že ga je jela stiskati druga nesreča.

Nazadovoljnost Ogrov, katero so menili zadušiti s tem, da se le vélike puntarske glave kaznujejo, provzročil je véliki nemški križanik (poglavar nemškega reda) Janez Gašper z Ampingena s prenaredbami,

s katerimi oni niso bili zadovoljni in so zato pričeli upor.

Načelnik Ogerskih puntarjev je bil Emerih Tekelyi, ki je kmalu s svojimi privrženci si bil velik del dežele prisvojil. Zdaj se je ponudil Turškemu sultanu za podložnika ali vazala, ako mu pripomore, da bo Ogerska popolnoma njegova. Magjari so že od nekdaj za Avstrijo velika nesreča; oni so kakor srboriti otroci kakega očeta, ki ga hočejo iz hiše suniti, da bi sami gospodarili.

Tudi Ludevik XIV., kralj Francoski, držeč se starega načela svoje vladarske hiše, da „Avstrija se mora slabiti“ — podpiral je Tekelyia in nabral si je na Poljskem oddelek prostovoljcev pod Francoskimi poveljniki.

Cesar Leopold je iskal zaveznikov; nemške dežele so mu obljubile tudi res zdatno pomoč. Za polajšanje vojskinih stroškov poslal mu je bil tudi papež po svojem kardinalu Cibo tu menjico, vredno 1 milijon in 200.000 kron. Tudi po deželi so se delale silne priprave za brambo Dunaja. Plemenitaši in duhovniki po vsem cesarstvu morali so stoterni del svojih prihodkov odrajtovati kot vojni davek.

Véliki vezir Kara Mustafa je med tem že odrinil proti Avstriji s silno armado, z 275.000 vojaki in z vso vojno pripravo; kot napovedovalce boja poslal je naprej predrzne Tatarske čete, ki so morile in požigale, koder koli so hodile. Kolik je bil strah na Dunaji, popisati se ne dá!

Ko se je od daleč videl plamen požganih hiš in še gorečih vasí, ko so nebrojni pribežniki preplašeni pripovedovali, — da Turek nikomur ne prizanese, ne starčekom, ne ženam, tudi otrokom ne, in da so jih na tisoče že v sužnost odpeljali — le kdor je Tekelyiu pokoren, je varen — sklical je cesar tajni svèt, izvolil grofa Ernest Rudiger Štaremberga za poveljnika na Dunaji; za pomoč mu je dal še nekoliko izvedenih mož v tajni vojskini svèt.

Plamteči ogenj je kazal, da ni je več rešitve, ne proti Štajarski meji, ne ob desnem bregu Donave. Sklenilo se je tedaj: cesar naj beži čez most proti Kremsu in Lincu.

Mestni zbor se je bil sklical na 7. dan julija meseca popoldne v cesarski grad. Tù je priporočal cesar prav prisrčno županu Liebenbergu in mestnemu sodniku Schusterju, naj se Turku v bran postavijo vsi, kolikor le morejo; zagotovil ju je, da hoče pomoči kmalu poslati. In cesarica vsa objokana pokaže meščanom petletnega cesarjeviča Jožefa ter jih milo prosi, naj se ustavijo sovražniku pogumno, kar le morejo. In meščanje globoko ginjeni prisežejo, da so pripravljeni preliti kri do zadnje kaplje za slavno cesarsko hišo in blagor kristijanov.

Po tem pride ob osmih zvečer na tihem mestna straža, kakih 200 mož, ki so cesarjevo rodovino spremili čez most in jo spremljali proti severo-zahodu v Kornneuburg, kjer so za slavno gospôdo komaj nekoliko jajic dobili in jo hude lakote rešili.

Temna in soparna poletna noč se je čudno rudečila od plamena, ki se je Kamaldulenškemu samostanu nasproti na Kahlenbergu vzdigoval v zrak proti nebu. Še nad Linc (na gornjem Avstrijskem) so Tatarske čete, gotovo najete in podšuntane od nezvestega Tekelyia — podile cesarsko rodovino, toda brez škode!

Dokler je bil še cesar v mestu, bilo je zarad njega še dovolj srčnosti videti; al up in tolažba sta upadala Dunajčanom, ko so zvedeli, da tudi on odrine za svojo družino.

Zdaj je želel vsakdo uiti, in res je bežalo sem iz mesta v pol dnevu čez 60.000 ljudí. Plemenitaši vpregli so naglo konje in se iz mesta odpeljali pustivši vse imetje. Bogate in premožne Dunajčanke so silno veliko blaga naložile na vozove in konje presilile, da so onemagali in na tla popadali; zgubljeno je bilo vse, prišle so sovražniku v roke one, njihovi otroci in vse blago.

Šest celih ur je šel voz za vozom iz Dunaja; prej si nihče še misliti ni mogel, da se v mestu toliko konj dobí! Meščanje so iz mesta odhajali, kmetiško ljudstvo pa notri prihajalo zavetja iskat.

Véliki poveljnik (v mestu) v silnem strahu za živež, kako bi preživel v mestu ostale, pa je ubranil dohod ljudí iz dežele, dal je 9. julija mostove podreti in mestna vrata zapahniti.

8. julija začeli so Dunajčanje nekoliko lože dihati, ko je vojvoda Lotrinški z 11.000 hrabrimi vojaki od Sent-Marksa z godbo in bobni pri „Štubenskih vratih“ v mesto prišel, pri „Škotskih“ pa zopet odšel in se naselil na Taborski loki, da bi se združil z drugimi 12.000 pešci, ki so po Moravskem polji sem šli.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Iz Rusije 11. febr. —*η*. — Nazadnje tedaj skozi mračne oblake, ki so nam skrivali sedajnost in prihodnost, je zasijalo solnce radostne nade. „Praviteljstvenni Vestnik“ nam je prinesel pogoje ne samo mirú, ki se bo sklepal v Evropskem kongresu, ampak tudi pogoje premirja, ki je delo Rusije in Turčije brez Evrope. Ti pogoji presezajo vse naše nade, katere smo mogli imeti s teh por, ko so se začeli o njem pogajati. Kaj Rusi mislijo o današnjem položaji, kakor se je zdaj objasnilo, bodo čitatelji „Novic“ najlože sodili po vvodnem članku poslednjega lista „Moskovskih Vedomosti“.

One govoré tako-le: „Sklenjeno premirje je vredno zimskega, v zgodovini brezprimernega prehoda naših armad čez Balkane. Težkih žrtev je stal ta prehod, vendar — blagoslovite spomin padlih junakov! — oni so odkupili še veče žrtve, ki bi bile sicer potrebne. S temi udarci, ki so sledili drug za drugem z neverjetno hitrostjo, je kampanija resnično končana. Naš protivnik se je zgrudil v onemoglosti. On se je udal vsem pogojem, ki so ga popolnoma dali v našo vlast. Samo premirje je nekrvava skromno objavljena, pa zato sijajnejša zmaga. Pri prvem sporočilu o premirji, kdo je mogel ceniti njegov pomen? Turki popuščajo pridonavske trdnjave, sovražno delo prenehuje, prej kakor je sklenjen mir, o katerega pogojih čujejo se razne govorice, druga drugi navskriž. Al Rusija ni bila zavezana, kakor so si domišljavali Angležki ministri, vsemu svetu razodevati nadrobnosti svojega pogajevanja s Turčijo. Turki tudi so si šteli za svojo dolžnost biti pohlevni. Mi smo privolili v to, da bomo sklepali mir v konferenciji držav; al nikdo ni mogel tirjati, da bi mi sklepali premirje po ukazu druzih držav ali pa po želji Anglije. Turčija, ki je obupala nad svojimi prijatelji, se je popolnoma udala v roke zmagovalca; ona je položila svoje orožje k njegovim nogam in mu je vročila vse ključe svojih tdnjav. Lahko je razumeti neizmerno britkost, s katero so Angležki ministri pričakovali nadrobnih sporočil o premirji; lahko je razumeti ropot in šum v Angleškem parlamentu, o katerem pripovedujejo današnji telegrami. Oni so prejeli sporočilo, da premirje je sklenjeno, a med tem jim njihov Carigraški poslanec Lejard s strašnim trepetom čez Bombej in Indijo pošilja sporočila, da Rusi se vendar pomikajo naprej in se približujejo Carigradu. Rusi so se primaknili k Carigradu skoraj le na

streljaj daljave in Turki jim prepuščajo linijo obrambe svoje stolice. Na drugem mestu so se približale Ruske armade z dveh strani k Galipolji in sultan bode zdaj težko dal brez Ruskega privoljenja firman za vstop Angležke flote v Dardanele. Premirje nam je dalo ne samo pridonavske trdnjave, ampak tudi še kaj druzega, kar — slava Bogú! — do danes nikomur ni bilo znano. V našo vlast je prešlo pomorje od naše meje skoraj do Varne, tako, da nam bo lahko našo predbalkansko armado oskrbovati po morji z vsemi potrebščinami. V naših rokah so luke Burgos in Midija, tako, da imamo zvezo po morji tudi z našo zabalkansko armado, ki se je vrezala prav v srce Turške države. V naših rokah je vse obrežje Marmarnega morja skoraj od Carigrada do Šarkijeja, ki leží na morji prav na vratih Galipoljskega polotoka, in na drugi strani polotoka od Uršije je v naših rokah Egejsko pomorje do Makre.

Komur je znan zemljevid Balkanskega polotoka, ta vé, kaj to pomeni.

Naj le prosijo zdaj Angleški ministri v svojem parlamentu izvanrednega kredita! Mi želimo lordu Bekonsfildu, da dobí šterlingov na kupe, da poplača stroške svoje perfidne neutralitete. Zdaj mi lahko celó to želimo, da bi Bekonsfildovska Anglija ne ostala samo pri jalovem grozenji. Naše delo bi se bližalo h koncu, ako bi Angleško kraljestvo teme s pozlačeno streho, — le-tó kraljestvo, ki cvetè z goljufijo, ki se redí z nasiljem, ki je objelo ves svet s svojimi malopridnimi mrežami, — ako bi le-tó kraljestvo brezvestnega kovarstva prejelo zasluženi udarec! Položaj naš na Balkanskem polotoku je zdaj tako mogočen, da nas celó nič ne straši Evropska konferencija. Delo naše je v rokah našega blagoslovljenega vladarja."

Iz Dunaja 17. sveč. — „Slovanska Beseda" tukajšnja, ki se je lani preselila skoraj na sredino Dunajskega mesta (Rothenthurm-Strasse, 12 v 1. nadstr.), imela je v svojem novem, krasnem prostorji redni véliki zbor za lansko leto 31. januarija t. l. o predsedovanji svojega prvosednika, grofa Jana Harach-a. Čistega imetka jej je ostalo 2416 gold. 81 kr. Za národno gledišče Pražko nabralo se je 221 gld. — Večjih večernih veselíc bilo je deset, ob četrtkih pa „jour fix". Časnikov se je nahajalo v čitalnici 31: 14 političnih, 9 leposlovnih, 8 znanstvenih (po jeziku: poleg 8 neslovanskih še 23 slovanskih, med katerimi 5 južnoslovanskih: „Obzor", „Srpska Zora", „Srbadija", „Novice" pa „Slov. Narod"). Razen časnikov ima „Slovanska Beseda" tudi obilno knjižnico, iz katere posojuje družabnikom mnogo knjig vseh narečij slovanskih. — Poprejšnjega prvosednika izvolili so si na novo kar ploskaje („per acclamationem"). Med 18 novimi odborniki sta 2 južna Slovana. Za prvosednikovega namestnika bil je izbran v novem odboru vrli rodoljub (Čeh) g. Kalandra. — Iz vsega srca želimo temu sredinskemu zbirališču, Slovanom Dunajskim tako potrebnemu, ugodnega uspeha, ter smo si v svesti, da ga tudi doseže na sedanjem mestu z obilnejšim pristopanjem novih družabnikov, ki se že oglašajo, kakor slišimo na veliko radost.

V Gorici 17. febr. — Tridnevnica za rajncega papeža Pija IX. se je končala včeraj. Cerkev je bila že prva dva dni polna ljudi, včeraj pa je bila gnječa kakor o največih shodih. Obrednik so bili včeraj Nj. eksc. prečastiti kneznadškof sami. Životopis slavnega Pija je bral jezuit O. Bankič dobro uro časa. Udeležile so se svečanosti vse razne oblastnije: državne — sosebno veliko vojaških častnikov — deželna in mestna; dalje obilo plemenitašev in veliko odlične gospode obojega spola. Srednji šoli z učiteljstvoma ste bili tudi v prvostolni cerkvi in sicer gimnazij v petek, realka pa v saboto. Cerkev je bila črno opravljena; sosebno so se odlikovali presbiterij in obe galeriji. Mrtvaški oder je bil primerno visok, dostojen in bogato razsvetljen. Doneske za črno opravo je nabiral poseben odbor in že pred nekimi dnevi nabral 500 gold. — kar je tukajšnjemu „Goriziano"-u trn v peti. Največ sta podarila prevzv. gosp. nadškof in gosp. grof Chambord, kateri se je vse 3 dni vseh obredov udeležil.

Na Premu 9. sveč.*) (*Poslano.*) Gosp. Anton Valenčič, mlinar in posestnik v Kilovčeh! Dolgo časa sem mislil, da ste miroljuben in vsacemu človeku pravičen mož; al skušnje mi pričajo, da to ni tako. Mislil sem in mislil, kako in kedaj bi bil jaz Vam le najmanjšo krivico storil, da me že več časa pri ljudéh osipate s psovkami, katere na tem mestu še imenovati ne morem. Ker jaz druzega vzroka ne vem, zakaj bi se bili Vi v mojo čast zagnali, kakor to, da sem se mislil ženiti, Vam hočem na Vaša razžaljenja, kolikor mi mogoče, hladnokrvno odgovoriti. Ako ste hoteli dekle, katero sem jaz očitno pred vsem svetom snubil, bratu svoje neveste pridobiti, imeli bi bili kot pošten mož očitno in dostojno pred njene stariše stopiti. Al Vi ste v ta namen se poslužili krivih potov, ali, da Vam naravnost povem, nepoštenih sredstev. — Zdaj pa Vam je prosta pot do nje; jaz sem se Vam umaknil; zato zdaj na noge, stari! Pravijo, da nekaterim ljudem sivi lasje v pozni starosti postanejo črni. Vam sicer lasje niso postali črni, al stara Vaša kri spremenila se je v mladenško. In zato, ker je mladenška kri nemirna in burna, ste se v me zagnali, čeravno bi psovke, s katerimi mene Vi osipate, se bolje dale obrniti na Vašo hišo. Ste me razumeli? Več Vam na tem mestu iz spoštovanja Vaše starosti ne rečem, in le to tirjam, da me vprihodnje popolnem pri miru pustite, sicer Vam bodem z drugo bakljo posvetil.

Anton Žnidaršič, poštni odpravnik.

Iz Bizovika. (*Narodna čitalnica naša*) napravi prihodnjo nedeljo, 24. dne t. m. veselico s plesom, h kateri vse svoje ude prijazno vabi. Začetek ob 4. uri popoludne. Za neude je vstopnina 20 krajc.

Odbor.

Iz Šmarije 17. sveč. — Včeraj je naš prečastiti dekán gosp. Matija Brolih nagle smrti za mrtvudom umrl, 65 let star. Duhovstvo zgubí po njem izvrstnega možaka, narod iskrenega rodoljuba. Bodi mu zemljica lahka!

Iz Ljubljane. — Za rajncega papeža je bila v petek tudi tukaj, kakor v glavnih mestih vse Avstrije, v stolni cerkvi od gospoda knezoškofa z veliko asistenco peta slovesna črna maša, pri kateri so bili pričujoči zastopniki c. k. deželne vlade, deželnega in mestnega odbora, c. k. vojaščine in druzega pobožnega ljudstva več.

— (*Ljubljansko društvo gospej*) za ranjene in bolne vojake je vsled poziva na pomoč ranjencem v Ruskoturški vojski nabranih milodarov v skupnem znesku 206 golidnarjev odposlalo Avstrijskemu patriotičnemu društvu na Dunaj. Z dopisom od 12. dne t. m. št. 158 je ono, potrdivši prejem v imenu ranjencev obeh vojskujočih se strank, izreklo najtoplejšo zahvalo za velikodušni dar, ter zagotovilo, da je darove natančno po volji darilcev razdelilo.

— (*Pevsko društvo v Presnicah na Českem*) namerava zidati „pevski dom", da bi s tem zidanjem zaslužka naklonilo revnim ljudem v Rudogorji (Erzge-

*) Vredništva časnikov ne morejo biti odgovorna za članke o osobnih zadevah, vzlasti kedar je „pravda za nevesto". Ker pa je ravno predpustni čas, nismo hoteli odreči prostora za javno obrambo časti g. pisatelju. Vred.

birge). Potrebni denar misli po dobitkih z loterijo nabrati, in je v ta namen izdalo sreč k po 50 kr. Poslalo je društvo nekoliko srečk tudi Ljubljanski „Glasbeni matici“ in „čitalnici“ za prodaj, ki se dobijo pri blagajniku „Glasb. Matice“ gosp. Fr. Dreniku (kongresni trg št. 14), ki je vljudno prevzel prodajo navedenih srečk v dobrodejne namene.

— Truplo gosp. Ferd. Schmidta, dobroznanega entomologa, iskrenega pospeševalca sadjereje na Kranjskem in odbornika družbe kmetijske, ki se je v prejšnjih letih, dokler je stanoval še v Šiški, v „Novicah“ večkrat oglasil pod imenom „Kovač v Šiški“, smo v pondeljek spremili na pokopališče. Umrl je v 87. letu starosti 16. dne t. m. Naj v miru počiva!

— (*Slovensko gledišče.*) V nedeljo 24. dne t. m. se bode predstavljala burka s petjem „Robert in Bertram“, in to na občo zahtevanje. Burka je zarad izvrstnega muzikaličnega dela g. Stöckl-na prvikrat jako dopadla, torej se je nadejati polnega Talijnega hrama. Opozorujemo tudi vnanje prijatelje slovenskega gledališča na to izredno predstavo.

— (*Brencelj št. 4*), ki je pribrenčal oni teden, ima na zadnji strani veilko podobo z dobro zadetimi slikami Gorčakovega, Bismarka in Andrassya, ki kaže, kako diplomati „slepe miši lové“ in Andrassy le sam sebe vjame. Tudi v besedi je ta list zopet mikaven, med drugimi prime glasovitega vit. Vestenecka prav občutljivo za žilico.

☞ Častite naročnike in bralce „Novic“, „Slovenca“ in „Danice“ opozorujemo, naj beró v današnjem „Oglasniku“ razglas o „podobi novega papeža“.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Zbornica poslancev je v soboto končala glavno razpravo o colnini in z 204 glasovi proti 56 (med katerimi naša federalistična stranka) sklenila začeti specijalno debato. S tem sklepom sicer ni še vladnim predlogom zagotovljena zmaga, vendar, če ustavoverci, ki so toliko kričali zoper povikšano colnino za kavo in petrolej, se tudi tù potuhnejo, da z ministerstvom Auerspergovim sami sebe vzdržijo na krmilu, je zmaga vladna gotova. Izvrstno je govoril pl. Zallinger iz federalističnega stališča zoper vladno colninsko predlogo; tega govora posnetek prinesemo drugi pot. Seja 16. dne t. m. je bila deloma zeló viharna; kampljali so se hudó Skene, Granitsch in Gomperz.

— Volitve poslancev za deželne zbore bodo povsod v drugi polovici prihodnjega meseca. Gališkemu deželnemu odboru je došel od vlade glas, da bode deželni zbor Gališki, kakor vsi drugi deželni zbori, sklican koncem aprila meseca.

— Delegaciji, ki neki začnete svoje delo v začetku marcija, boste imeli le malo sej zato, ker Andrassy bo moral v kongres se podati in ne bo mogel pričujoč biti pri obravnavah delegacij.

Ogersko. Iz Budapešta 18. sveč. — Do danes ni še prišlo do glasovanja o colni in kupčijski zvezi. Kakor je podoba, ni dvombe, da zmaga vlada s svojimi predlogi, ker neki tudi — Hrvatski poslanci pomagajo Tiszi, da se vzdrží nesrečna pogodba in nesrečni dualizem!! — V seji zadnjega petka je bil zopet velik škandal v zbornici. Poslanec skrajne levice Czanady je vkljub opominu predsednikovemu ponavljal trditev, da Tisza je z novo pogodbo postal izdajalec domovine, kakor nekdaj Görgey, in ker so Madarasz, Simony in Nemet kričali: „res je, res je“, je nastal tak vriš, da je bila sramota.

Iz Rima. — Včeraj (29 dne t. m.) po preteku 9dnevnih pogrebnih žalostnic in pripravah za konklave se je imel začeti konlave. Kakor se iz ust kardinalov sliši, utegne volitev novega papeža o 4 ali 5 dnevih gotova biti. Govori se tudi, da bode novi papež za trenutek zapustil Vatikan (sedanjo stolico papeževo) in protestoval zoper to, da se je papežem vzela svetovna vlada. — 13. dne t. m. ne večer je telegraf iz Rima prinesel sledeče poročilo o slovesnem pogrebu sv. očeta Pija IX.: Vsa cerkev sv. Petra je tamna, razsvitljene so samo mrtvaška kapela in sakristija. Pogrebna svečanost se je pričela v sakristiji s tem, da se je bralo notarsko pismo, ki potrjuje, da je kapitel sv. Petra prevzel mrliča papeža, ga varoval in da ga sedaj položi v grob. Po tem je slovesni sprevod šel po cerkvi. Truplo v belem ornatu je v trugi iz črne dobovine, ki je znotraj bila obložena z belo svilo, počivalo tako visoko, da ga je vsak videl. Ko so prišli s prevodom nazaj v mrtvaško kapelo, so to trugo položili v svinčeno, ki je bila ovita s črno zlatim pokrivalom. Pri svečanosti pogreba so bili pričujoči samo kardinali, papeževo dvoranstvo, zbor diplomatov — v vsem skupaj kakih 500 oseb, kajti glavni uhod cerkve je bil zaprt, ker so se bali, da ne bi pri veliki gnječi ljudstva nastal kak nemir. Trugo so djali v grobno izdolblino, otvor zatvorili in pred njim pribili tablo z imenom „Pij IX.“. — Sv. oče so zapustili dve oporoki: v eni en del svojega premoženja darujejo cerkvenim napravam, v drugi žlahti svoji. Poleg tega dobijo v spomin od sv. očeta darove tudi cesar Franc Jožef in še nekateri drugi katoliški vladarji. Tudi novi papež dobi spomenik. — Po telegramu iz Rima od 19. dne t. m. so se 18. dne t. m. zvečer kardinali zaprli v konklave za volitev novega papeža. 61 jih je.

— *Iz Rusko turškega bojišča.* Vse je tiho, iz Azije nobenih novic, iz juga pa tudi ne zeló važnih. Bolj ko na jug se obrača pozornost svetá na Angleže, ki v svojem parlamentu ropotajo, ker čutijo, da so se vjeli v lastno past. Zadnje dni so strahú, da ne bi Rusi šli v Carigrad, poslali svoje brodovje preko Dardanel do tako zvanih „prinčnih otokov“ pred Carigradom; zdaj se je pa tudi ta že umaknila nazaj do Gemlika. Ruske armade stojé povsod še tam, kamor so stopile o sklepu premirja. Tudi Črnagora in Srbija ste pristopili premirju. Po Ruskem naročilu pa se na Srbskem vendar-le nabirajo nova krdela, kar kaže, da Rusija nima posebnega zaupanja do kongresa, h kateremu se zdaj vse velike oblasti pripravljajo.

Ustaja na Grškem napreduje, isto tako na Kreti. V Tesaliji in Epiru pa uganjajo Turške čete svoje navadne grozovitosti; v dveh krajih so poklale vse prebivalce Grške narodnosti. To se godí še zdaj, ko sultan Ruskega cara miru prosi! Turek je pač le ljuta divja zver.

V Angleškem parlamentu se je iz poročila od leta 1877. zvedelo, da je Rusija Angleški svoje pogoje mirú sporočila že junija meseca p. l., predno so Rusi prestopili Balkan. Takrat bi bila zadovoljna bila z mejo za Bulgarijo že ob Balkanu, pa Angleži so mislili, da Turčija še s tem ne bo zadovoljna. Zdaj pa Angleži sami ne vedó prav, pri čem da so.

Listnica vredništva. Gosp. J. N. v B: Lepa hvala za poslano. Prejeli smo tudi „popravek“ Matič. l., al ker „Nov.“ ne pridejo vsem M—jem v roke, ugajal bode „popravek“ bolje prvemu četrtletniku M., za katerega ga hranimo.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih dedičev v Ljubljani.